

ХУМАНИСТИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ И НЯКОИ НОВИ НАПРАВЛЕНИЯ В ПРАКТИКАТА НА ПСИХОЛОГИЧНОТО КОНСУЛТИРАНЕ

Р. Георгиева, Н. Бавро

Институт за изследване на населението и човека – БАН

rositu2002@yahoo.co.uk , bavron@abv.bg

Резюме. Представени са някои нови форми на психологично консултиране, придобили широка популярност и разпространение, декларирайки своята принадлежност към принципите на хуманистичната психология. От гледна точка на последната и в частност във връзка с такива нейни базови понятия като „самоактуализация“, „пикови преживявания“, „върхови постижения“ са коментирани принципите и методите на консултативната практика на акмеологичната психологична служба, „коучингът“ и личностно-центрираната психотерапия.

Ключови думи: хуманистична психология, самоактуализация, акмеология, „коучинг“, личностно-центриран подход на Карл Роджърс

Развитието на психологическата наука доведе до неимоверно нарастване и профилиране на предлаганите за социалната практика психологически услуги. Само преди десетилетие професиите клиничен и училищен психолог или специалист по човешки ресурси се възприемаха като екзотични, а днес са неотделима част от функционирането на почти всички медицински, образователни и бизнес институции. От друга страна, професията психотерапевт постепенно престана да се разбира като елемент от психиатричната практика и хората по-често и спокойно започнаха да се обръщат за психологична и психотерапевтична помощ при решаване на своите лични и професионални проблеми. Психологичната култура на потребителите нараства и те все по-успешно дефинират своите потребности от профилирана психологична помощ, като търсят например не просто психотерапевт, а психоаналитик или специалист по фамилна терапия.

Наред с това в полето на психологическите услуги непрекъснато се появяват нови предложения с екзотични названия, непознати не само за потребителите, но и за професионалните психолози. На практика се оказва, че в повечето случаи това са осъвременени форми на класически и добре познати модели или нови еkleктични техни модификации. Целта на нашето изложение е представяне и обсъждане на някои нови форми на психологическо консултиране, придобили широка популярност и разпространение, декларирайки своята принадлежност към принципите на хуманистичната психология. От гледна точка на последната и в частност във връзка с такива, постулирани от А. Маслоу базови понятия като „върхови преживявания“ и „самоактуализация“, ще коментираме акмеологичната психологична практика, коучинг-консултирането и екзистенциално-хуманистичната психотерапия.

Акмеологията се дефинира като раздел на психологичната наука и практика в на-

чалото на 90-те години на миналия век в Русия, макар че терминът и идеята за нея се появяват още в началото на века (Рыбников, 1928). В своята вече 20-годишна история акмеологията получава бързо развитие и невероятно широко разпространение, но главно в рамките на тази страна. Нашето внимание към нея беше привлечено както от заявката за поява на нова научна област в полето на психологията, така и от подчертаната практическа ориентация при това с хуманистична насоченост. Днес акмеологични психологични служби в Русия функционират във всички по-големи фирми и организации, а също на ниво местно и федерално и управление и дори към президентството на страната. За нуждите на тези структури се профилират и нов вид специалисти: психолози-акмеолози, като за тази цел са създадени и профилирани висши учебни заведения по психология и акмеология и Академия на акмеологичните науки. (<http://www.akme.edu.ru>) Логично възниква въпросът дали в случая става дума за нова област от психологичното знание или за локално и специфично социо-културно направление или пък това е просто ново, по-атрактивно название на познати психологични практики.

Базово за акмеологията е понятието „акме“, което в превод от древногръцки означава „цъвтюща сила“, висша степен, върхова форма, разцвет. В медицината с *акме* се обозначава критичният момент или обрат в протичането на болестта. В по-широк метафоричен и психологичен смисъл терминът *акме* се разбира като достигане на кулминация в жизненото развитие на човека. Това включва максимално разкриване на неговия потенциал, на физическите, интелектуалните и творческите му възможности. Акмеологията се обособява като част от психологията на развитието и припознава като обект на своя изследователски интерес възрастта между 30 и 50 години, която се дефинира като възраст на зрелостта и компетентността. Този възрастов период е сравнително слабо изследван във възрастовата психология и главно във връзка с „кризите в средата на живота“,

като на заден план остава фактът, че това е един от най-плодотворните, творчески и градивни етапи в жизнения път на човека. Акмеологията, както я определят нейните автори, се позиционира в тематичното поле между педагогиката и геронтологията, изследвайки процесите на самоподготовка, себедетерминация и себеутвърждаване на зрялата личност. Смятаме, че традиционните методи за психологическо въздействие и подкрепа, прилагани в горните две направления, действително не са напълно адекватни за периода на зрелостта и в този смисъл новото направление може да запълни значителна празнота като формулира специфични за него цели и задачи. Трябва да подчертаем, че акмеологията се стреми да изследва възможностите за достигане на максимално и разностранно съвършенство на човека в зрялата му възраст, но главният неин акцент е „върховият професионализъм“. Подготовката и реализацията на специалисти с квалификация и мотивация от най-високо ниво, т.н. „екстра класа“, се дефинира като един от най-важните фактори за просперитета на организациите, институциите и обществото като цяло, което определя специфичните цели и задачи на психолозите и консултативните центрове с акмеологична ориентация. (Дергач, 2012) В този смисъл, макар да са в подкрепа на личностното и кариерно израстване на отделните индивиди, тези центрове са подчинени недвусмислено и на определени системни и корпоративни цели и интереси.

За нас беше учудващо, че в публикациите на руските психолози много рядко се среща позоваване на идейна връзка между акмеологията и акмеизма, емблематичното направление в руската поезия от началото на XX в., въпреки явното сходство в названията им и идеите за елитарен професионализъм. Акмеизмът обединява група поети, които се противопоставят на символизма с неговата многозначност и сложна метафоричност и се стремят към повече яснота и простота на езика и светуосещането. Сред най-ярките представители на акмеизма са поетите О. Манделщам, А. Ахматова, Н. Гумилов в ранния пери-